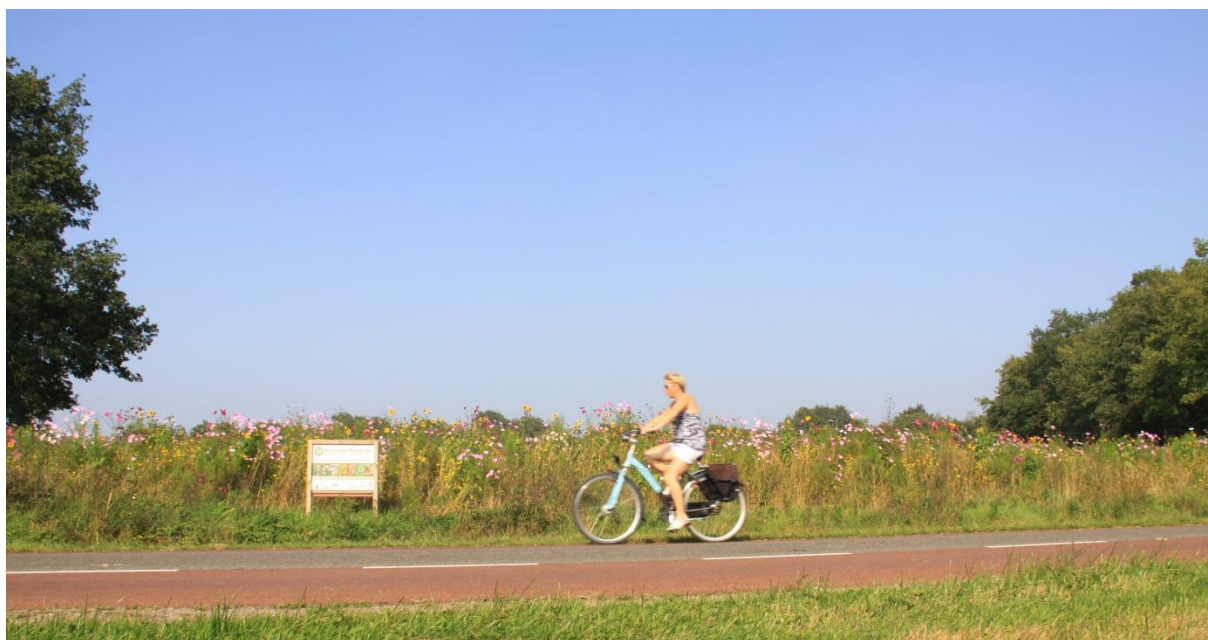

Uitvoeringsplan Natuurontwikkeling

In relatie tot het Fietspad Asschatterweg

Achterveld, oktober 2012

Opgesteld op verzoek van de gemeente Leusden

Hans Veurink
Ruurd Visserstraat 51
3791 VV Achterveld

Tel. 06-53.70.10.00
Email. hans@veurinkprojecten.nl

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Gewenste aanleg nieuwe natuur.....	4
3.	Gewenste kwaliteitsverbetering natuur.....	5
3.1.	Ecologische hoofdstructuur	5
3.2.	Herstelplan Groot Zandbrink	6
4.	Reeds geplande en nog gewenste maatregelen	7
5.	Landschap en ecologische verbindingen	8
6.	Omvorming landbouwgrond naar natuur.....	9
6.1.	Keuze perceel voor natuurontwikkeling	9
6.2.	Natuurontwikkeling op en rond perceel G 1511.....	11
7.	Hydrologische maatregelen natuurgebied Groot Zandbrink.....	13
8.	Noord- en Westzijde natuurgebied Groot Zandbrink	15
9.	Natuurontwikkeling ten oosten van de Asschatterweg.....	19
10.	Maatregelen niet in uitvoeringsplan opgenomen.....	20
11.	Kosten van de voorgestelde maatregelen.....	21
	 Bijlage 1: Voorgenomen maatregelen Groot Zandbrink (Staatsbosbeheer).....	 22
	Bijlage 2: SNL Beheerpakketten	24

1. Inleiding

Binnen de gemeente Leusden is de aanleg van een nieuw fietspad gepland langs de Asschatterweg en Koningin Julianaweg. Het tracé ligt in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Als gevolg van de aanleg van het fietspad kunnen eventuele effecten op de ecologische waarde en de functionaliteit van de EHS niet bij voorbaat worden uitgesloten. Om deze effecten in beeld te brengen is een zogenaamd “Nee, tenzij onderzoek” uitgevoerd.¹

De conclusies van het Nee, tenzij onderzoek zijn weergegeven in onderstaand kader. Aanleg van het fietspad is mogelijk mits gecombineerd met natuurontwikkeling gericht op kwantiteit en kwaliteit. Via deze natuurontwikkeling wordt de EHS op lokaal niveau versterkt.

Dit Uitvoeringsplan Natuurontwikkeling bevat de uitwerking van de voorgestelde maatregelen. Het is opgesteld op verzoek van de gemeente Leusden en afgestemd met de betrokken grondeigenaren, de provincie Utrecht, Staatsbosbeheer en het Waterschap Vallei en Veluwe.

CONCLUSIE

De fietsroute langs de Asschatterweg staat de laatste jaren onder druk. Het gebruik van de weg door vele fietsers en autoverkeer leidt veelal tot gevaarlijke situaties. De gemeenteraad van Leusden heeft daarom aangegeven dat er een vrijliggende fietsvoorziening langs de Asschatterweg aangelegd dient te worden.

De gewenste fietsvoorziening ten zuiden van de Asschatterweg ligt gedeeltelijk in de groene contour (EHS). Als gevolg hiervan is sprake van ruimtebeslag van actuele en potentiële natuurwaarden. Doordat de aanleg van het fietspad wordt gecombineerd met natuurontwikkeling in de directe omgeving (aanleg landschapselementen of natuurontwikkeling nabij de EVZ Modderbeek) is er per saldo geen sprake van afname van het oppervlak aan EHS. Daarnaast is er bij het ontwerp van het fietspad rekening gehouden met de aanwezige natuurwaarden en worden ecologische voorzieningen getroffen om effecten op het historisch waterhuishoudkundige systeem van het Groot Zandbrink en omgeving te voorkomen. Nadelige effecten op aanwezige en potentiële grondwaterafhankelijke vegetatietypen in het Groot Zandbrink zijn hierdoor uitgesloten.

De aanleg van het fietspad vormt voor de gemeente Leusden de aanleiding om naast natuurontwikkeling ook tegelijkertijd beheermaatregelen uit te voeren waarmee de kwaliteit van de EHS wordt verbeterd. In overleg met Waterschap Vallei en Eem en de Provincie Utrecht worden beheermaatregelen uitgevoerd ter verbetering van het historisch waterhuishoudkundig in en om het Groot Zandbrink. Als gevolg hiervan kan de ontwikkeling van de hier gewenste (botanische) waarden (gedeeltelijk) mogelijk worden gemaakt.

¹ Royal Haskoning (2012), Nee, tenzij toets EHS, Fietspad Asschatterweg, definitief rapport 9X0438, 3 mei 2012

2. Gewenste aanleg nieuwe natuur

Het ruimtebeslag van het fietspad is in beeld gebracht via het Nee, tenzij onderzoek. Als gevolg van de aanleg van het fietspad (en de overige ingrepen die hiervoor noodzakelijk zijn, zoals het lokaal verleggen van de Asschatterweg en het dempen/vergraven van watergangen), is sprake van circa 0,85 hectare ruimtebeslag in de EHS.

Er verdwijnt zowel bestaande natuur (berekend op 4.158 m²) als overige natuur (berekend op 4.365 m²). Bij de aanleg van vervangende nieuwe natuur, wordt een kwaliteitstoeslag gehanteerd. Voor de categorie bestaande natuur is deze toeslag 70% en voor overige natuur is dit 30%. Tabel 1. geeft een overzicht van de gewenste oppervlakte nieuwe natuur zoals weergegeven in het Nee, tenzij rapport.

Tabel 1. Ruimtebeslag en aanleg nieuwe natuur in de EHS

EHS (functie)	Ruimtebeslag	Kwaliteitstoeslag	Aanleg nieuwe natuur
Bestaande natuur	4.158 m ²	0,7	7.069 m ²
Overige natuur	4.365 m ²	0,3	5.675 m ²
Totaal	8.523 m²		12.743 m²

De kwantitatieve opgave bestaat dus uit het realiseren van 1,28 hectare nieuwe natuur.

Deze oppervlakte kan op twee manieren gerealiseerd worden:

- a) Via het omvormen van één of meer percelen landbouwgrond in natuur (functieverandering).
- b) Via het aanleggen van landschapselementen welke ten goede komen aan de eenheid en omvang van de aanwezige natuurwaarden.

In de uitwerking kan ook een combinatie van a) en b) worden gemaakt.

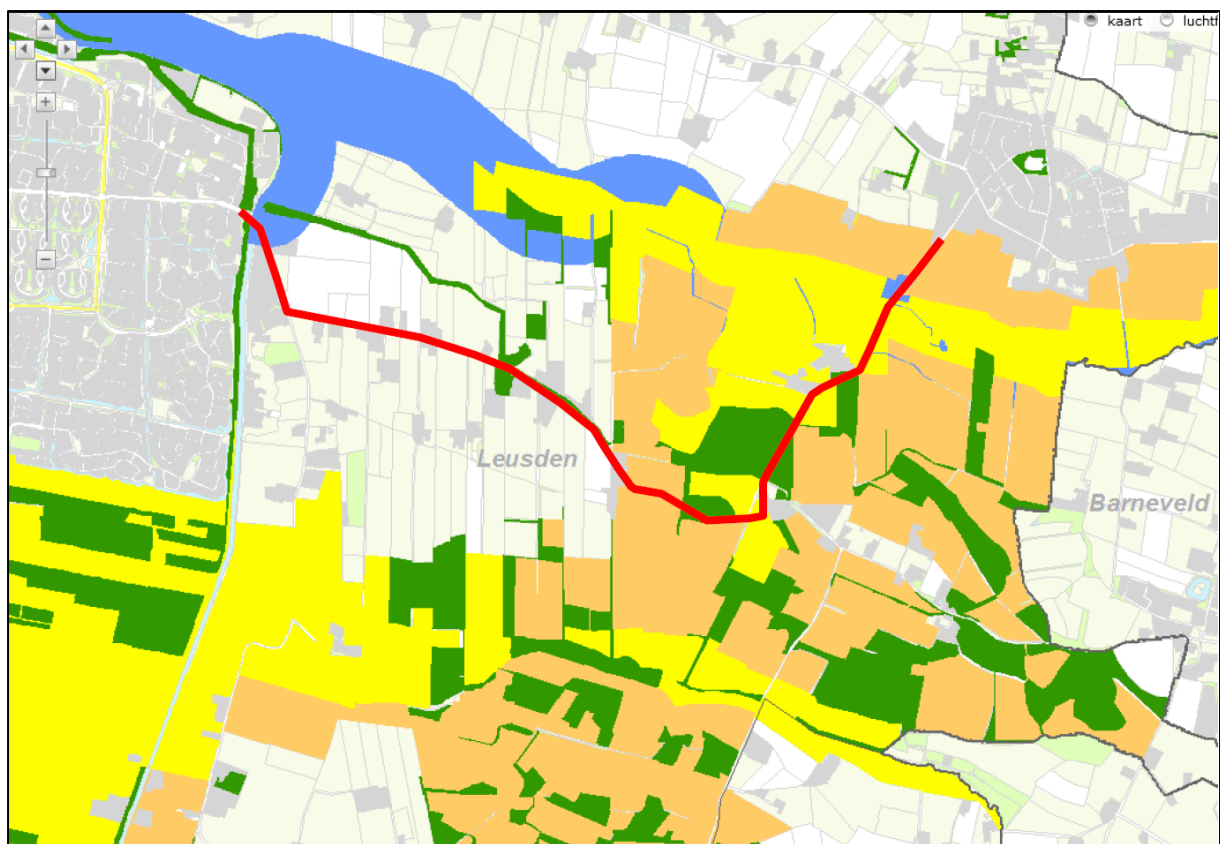
3. Gewenste kwaliteitsverbetering natuur

Naast de kwantitatieve doelstelling zoals in het vorige hoofdstuk besproken, vraagt ook de kwaliteit van de EHS aandacht. Verder passeert het fietspad het natuurgebied Groot Zandbrink. Dit gebied heeft een beschermde status in het kader van de natuurbeschermingswet.

3.1. Ecologische Hoofdstructuur

De kaart in figuur 1 geeft een overzicht van de begrenzingen in het kader van de EHS.² Op de kaart is met een rode lijn de ligging van het toekomstige fietspad aangegeven.

Figuur 1: Tracé fietspad i.r.t Ecologisch Hoofdstructuur

Het ruimtelijk beleid van de provincie Utrecht is vastgelegd in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2005-2015. De EHS en andere natuurgebieden zijn begrensd met een groene contour. In het Natuurbeheerplan³ is bovenstaande kaart opgenomen met de begrenzing van natuurgebieden. Voor percelen in de categorie “Nieuwe natuur” (geel op de kaart), zijn middelen beschikbaar voor omvorming naar natuur vanuit de Subsidieregeling Kwaliteitsimpulsen Natuur en Landschap. Deze percelen komen niet in aanmerking voor natuurontwikkeling ten behoeve van het fietspad omdat het vanuit bestaand beleid gefinancierd kan worden.

² Bron: webkaart provincie Utrecht d.d. 2 juli 2012

³ Provincie Utrecht, Natuurbeheerplan 2011

Voor percelen in de categorie “zoekgebied nieuwe natuur” en “zoekgebied ecologische verbinding” geldt niet in alle gevallen dat deze in aanmerking komen voor natuurontwikkeling ten behoeve van het fietspad. Van belang is de groene contour behorend bij de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie en Verordening. Deze blijkt niet naadloos overeen te komen met de begrenzingen in het vigerende Natuurbeheerplan.

In dit uitvoeringsplan is aangenomen dat percelen uit de categorieën “zoekgebied” in principe in aanmerking komen voor vervangende natuurontwikkeling. Deze gronden zijn in het kader van het Akkoord van Utrecht⁴ over het algemeen opgenomen in een groene contour behorend bij de EHS (dit is een andere groene contour dan die behorend bij de Provinciale Ruimtelijke Verordening).

In het Akkoord van Utrecht is het volgende vastgelegd: “Partijen hebben de ambitie om in deze groene contour EHS te realiseren op vrijwillige basis, door de inzet van aanvullende arrangementen of aanvullende financiering. Onderdelen van deze groene contour worden onderdelen van de EHS, op het moment dat hier daadwerkelijk realisatie van natuur heeft plaats gevonden.”

Natuurontwikkeling in het kader van de aanleg van het fietspad kan worden gezien als aanvullend arrangement of aanvullende financiering en dus als goed middel om nieuwe natuur in de zoekgebieden c.q. de groene contour, te realiseren.

3.2. Herstelplan Groot Zandbrink

In het Ecohydrologisch herstelplan Groot Zandbrink⁵ is een analyse gemaakt van het functioneren van het watersysteem in het natuurgebied. Het plan bevat maatregelen die kunnen leiden tot herstel, behoud en ontwikkeling van de gewenste natuurwaarden.

Natuurgebied Groot Zandbrink is eigendom van Landgoed De Boom en wordt beheerd (op erfpachtbasis) door Staatsbosbeheer.

De voorgestelde maatregelen zijn nog niet uitgevoerd. Wel zijn voor een groot deel van de maatregelen de voorbereidingen getroffen door terreinbeheerder Staatsbosbeheer om deze in het najaar van 2012 uit te voeren. Deze maatregelen, welke beschreven zijn in hoofdstuk 4 als fase 1, worden gefinancierd door de Provincie Utrecht. Het betreft het verwijderen van bos, frezen van boomstobben, opschonen van een ven en omvormen van bos naar hakhout.

Een ander deel van de maatregelen is nog niet gepland en gefinancierd. Dit betreft vooral de hydrologische maatregelen. Dit deel komt als fase 2 in aanmerking om uitgevoerd te worden als natuurontwikkeling ten behoeve van het fietspad.

⁴ Akkoord van Utrecht, Herijking EHS, overeengekomen juni 2011 te Zeist

⁵ Royal Haskoning en Baaijens Advies (2009), Ecohydrologisch herstelplan Groot Zandbrink.

4. Reeds geplande en nog gewenste maatregelen

In figuur 2 is op kaart aangegeven welke maatregelen in het kader van de Ecohydrologisch Herstelplan gepland zijn in en rond natuurgebied Groot Zandbrink⁶. In bijlage 1 is een verdere toelichting opgenomen, afkomstig van Staatsbosbeheer. Het dunnen van loofbos is reeds uitgevoerd. Dit betreft het Oostelijke bosperceel (Puntbos) en het Zuidelijke bosperceel (Molenbos).

Figuur 2: Maatregelen Groot Zandbrink

VERDROGINGSBESTRIJDING GROOT ZANDBRINK

Uitvoeringsmaatregelen korte termijn

Gepland (fase 1)

In het najaar van 2012 zal in opdracht van Staatsbosbeheer en gefinancierd door de provincie Utrecht worden uitgevoerd:

- Bos verwijderen
- Boomstobben frezen
- Schonen bestand ven
- Omvormen bos naar hakhout

Nog te realiseren (fase 2)

De volgende maatregelen zijn nog niet gepland of gefinancierd en komen in aanmerking om via het uitvoeringsplan ten behoeve van het fietspad gerealiseerd te worden:

- Plaatsen regelbare stuwen
- Afdammen watergang en dichtdrukken greppels
- Plaggen bodem
- Verondiepen watergangen

⁶ Staatsbosbeheer (juni 2012), notitie F. Mijnten

5. Landschap en ecologische verbindingen

Bij de aanleg van het fietspad wordt rekening gehouden met de landschappelijke inpassing en het functioneren van ecologische verbinden. De volgende maatregelen zijn daarbij voorzien:

- Ecologische Verbindingszone (EVZ) Modderbeek
Op de plaats waar het fietspad de Modderbeek kruist, zal een ecoduiker worden aangelegd om de toekomstige EVZ hier goed te laten functioneren.
- Faunapassage Asschatterkeerkade
Ter hoogte van de Asschatterkeerkade is bij het herstel van deze kade reeds een ecoduiker met begeleidende amfibieschermen aangelegd.
- Duikers in rabattenbosje
Ter hoogte van natuurgebied Groot Zandbrink doorkruist het fietspad aan de oostzijde van de Asschatterweg een bosperceel (Puntbos genaamd) waarin een rabattenstructuur aanwezig is. Om de greppels blijvend te laten functioneren, zal onder het fietspad ter hoogte van iedere greppel een duiker worden aangelegd.

Naast deze maatregelen gericht op ecologie, kan in het kader van natuurontwikkeling verder gekozen worden voor de aanleg van landschapselementen. Dit vergroot de kleinschaligheid van het gebied en er ontstaan natuurlijke corridors waarmee bestaande leefgebieden van beschermde soorten met elkaar verbonden worden.⁷

Een verkenning onder grondeigenaren en grondgebruikers heeft geleerd dat er geen groot draagvlak is voor de aanleg van nieuwe landschapselementen. Men heeft over het algemeen het beeld dat ‘er al veel landschap is’. Verder is men kritisch over het effect op de agrarische bedrijfsvoering en over de uitvoering en financiering van het toekomstige beheer.

Het is niet reëel te veronderstellen dat de 1,28 hectare aan vervangende natuurontwikkeling die nodig is, gerealiseerd kan worden via de aanleg van nieuwe landschapselementen. Een mogelijkheid is om een klein deel op deze wijze te realiseren. Het kan zijn dat er bij de aanleg van het fietspad overhoekjes blijven liggen of er plaatsen zijn waar begeleidende beplanting gewenst is. Ook kan het landschap versterkt worden met aanleg van kleinere stukken houtwal, singel of een poel.

Een mogelijkheid is om een beperkte oppervlakte (gesproken is over 0,28 hectare) aanleg landschapselementen op te nemen op nader vast te stellen locaties. Na overleg met betrokken partijen⁸ is besloten om hier van af te zien en te kiezen voor de volledige 1,28 ha als nieuwe natuur via functieverandering van landbouwgrond.

⁷ Royal Haskoning (mei 2012), Nee, tenzij toets

⁸ Vergadering over uitvoeringsplan d.d. 11 september 2012, gemeentehuis Leusden

6. Omvorming landbouwgrond naar natuur

Voor de kwantitatieve natuurontwikkeling is aanvankelijk een perceel genoemd door de gemeente Leusden, op voordracht van de eigenaar Landgoed De Boom. Tijdens de uitwerking van de plannen ontstond discussie over de vraag of dit perceel voldoet aan de formele criteria met betrekking tot de groene contour. Daarop zijn ook enkele andere opties verkend.

Figuur 3: Opties voor natuurnatuurontwikkeling

6.1. Keuze perceel voor natuurnatuurontwikkeling

Het perceel dat als eerste in beeld is gebracht voor natuurontwikkeling is met A aangegeven in figuur 3. Dit perceel met kadastrale aanduiding LEUSDEN G 1511 ligt aan de Asschatterweg, ten westen van het bosgebiedje genaamd Molenbos. Het perceel is ca. 1,98 hectare groot en bestaat uit twee gelijke delen van ieder ca. 1,00 hectare die later zijn samengevoegd tot één perceel. Omvorming van dit perceel draagt bij aan het de uitvoering van het ecohydrologisch herstelplan van natuurgebied Groot Zandbrink, omdat de sloot aan de oostzijde van het perceel dan verondiept kan worden.

Perceel B met kadastrale aanduiding LEUSDEN G 1430 ligt aan oostzijde van het bosperceel genaamd het Puntbos. Omvorming van (een deel van) dit perceel naar natuur draagt bij aan het ecohydrologisch herstel van Groot Zandbrink doordat het dan mogelijk wordt om het Puntbos te vernatten. Perceel B is een landbouwkundig zeer goed perceel waarvan eigenaar Landgoed De Boom aangeeft dat het moeilijk gemist kan worden in verband met de bedrijfsstructuur van de pachters.

Perceel C (LEUSDEN G 42 / G 43) ligt verder van de Asschatterweg. Dit perceel, omsloten door bos, ligt in de buurt van De Glind en is evenals de percelen A en B in het natuurbeheerplan begrensd als zoekgebied nieuwe natuur (zie figuur 1).

Voor perceel D is geen exacte locatie aan te wijzen. In het centraal buitenbied zijn enkele percelen gepland voor omvorming naar bos of natuur. De financiering hiervan zou kunnen vanuit het uitvoeringsplan met natuurontwikkeling ten behoeve van het fietspad.

In een breed overleg zijn de verschillende opties besproken met Provincie Utrecht, gemeente Leusden, Landgoed De Boom, SVGV en Staatsbosbeheer. Daarop is gekozen voor het omvormen van perceel A ter grootte van 1 hectare.

Er is op inhoudelijke gronden een sterke voorkeur voor het omvormen van perceel A naar natuur in het kader van dit uitvoeringsplan:

- Omvorming van dit perceel maakt het mogelijk om een deel van de ecologische herstelmaatregelen voor natuurgebied Groot Zandbrink uit te voeren.
- Het perceel is zodanig gelegen dat herstel plaats vindt in de directe omgeving waar de ingreep (aanleg van fietspad) in de EHS is gepland.
- De omvang en ligging van het perceel is zodanig dat voor natuurontwikkeling een oppervlakte van ca. 1,00 hectare goed is te begrenzen.
- Voor omvorming van dit perceel naar natuur bestaat draagvlak bij de eigenaar en de omgeving.

Als voorgestelde uitvoeringsmaatregel die bijdraagt aan de samenhang en kwaliteit van de EHS is in paragraaf 6.2. de omvorming van perceel A nader uitgewerkt. Het gaat om een oppervlakte van 1,00 hectare.

Dan resteert nog een taakstelling van 0,28 hectare. Deze kan medio oktober 2012 nog niet concreet begrensd worden. Wel kan de gebiedsmakelaar (werkend van SVGV in opdracht van provincie en gemeente) deze taakstelling in zijn programma opnemen. Er loopt een kavelruil Modderbeek en de overheid heeft gronden beschikbaar die in het gebiedsproces ingebracht kunnen worden. De locatie hangt af van het verloop van het gebiedsproces, vooral van de kavelruil Modderbeek en kan nog niet vastgesteld worden.

Wel is duidelijk dat er voldoende oppervlakte grond beschikbaar is om de benodigde 0,28 hectare om te vormen naar natuur als versterking van de EHS. Besloten is daarom dat deze 0,28 in het plan wordt opgenomen met een budget dat voorlopig wordt gereserveerd. De locatie zal worden bepaald zodra het gebiedsproces dit mogelijk maakt. De gebiedsmakelaar zal voor de invulling hiervan zorg dragen.

6.2. Natuur ontwikkeling op en rond perceel Leusden G 1511

Dit perceel ligt ten westen van het Molenbos en is groot ca. 1,98 hectare. Het heeft oorspronkelijk bestaan uit twee gelijke delen van circa 1 hectare, die in recente jaren zijn samengevoegd. De twee delen zijn nog te herkennen aan de dubbele dam en toegangshekken. Het oostelijk deel van het perceel is dus eenvoudig af te scheiden om de benodigde 1,00 hectare natuurontwikkeling te realiseren. In figuur 4 is de begrenzing hiervan globaal aangegeven (deel A).

Figuur 4: Ligging perceel voor omvorming naar natuur

Natuurdoel en beheertype

Het na te streven natuurdoel op perceel G 1511 kan nader worden bepaald op basis van de ecologische potentie in overleg met de provincie Utrecht. Het meest waarschijnlijk is een van de beheertypen⁹:

N 10.01	Nat Schraalland
N 12.02	Kruiden- en faunairijk grasland

In bijlage 2 is een beschrijving van beide beheertypen opgenomen. Indien het natuurdoel wordt bepaald op Nat Schraalland, dan zullen inrichtingsmaatregelen nodig zijn om dit doel te bereiken. Waarschijnlijk zal een voedselrijke bovenlaag afgegraven moeten worden. Bij een keuze voor Kruiden- en faunairijk grasland kan waarschijnlijk volstaan worden met een beheer gericht op verschraling waarbij bemesting achterwege blijft en het gewas regelmatig wordt gemaaid en afgevoerd. De keuze voor wel of niet inrichten via afgraven van de bovenlaag dient zorgvuldig gemaakt te worden. Naast een ecologische inschatting van de natuurpotentie is ook het effect op de waterhuishouding en kweldruk van belang.

⁹ Beschreven in de index natuur en landschap (2009), onderdeel beheertypen

Het meeste waarschijnlijke natuurdoel is Kruiden- en faunarijk grasland, waarbij waarschijnlijk een (gedeeltelijke) afgraving van de bovenlaag gewenst is. Hiervoor is een bedrag voor de inrichtingskosten in de begroting opgenomen.

Hydrologische maatregelen rond “Molenbos”

In het ecohydrologisch herstelplan Groot Zandbrink zijn enkele maatregelen opgenomen die samenhangen met de natuurontwikkeling op perceel G 1511. Voorgesteld wordt om de noordelijke bermsloot langs de Asschatterweg, lopend langs het Molenbos, te verondiepen tot een diepte van ca. 30 centimeter (de hoogste slootbodem ter plaatse). De ligging van deze sloot is met een blauwe lijn B aangegeven in figuur 4.

Verder wordt voorgesteld om de sloot die in noord-zuid richting loopt tussen het Molenbos en perceel G 1511, eveneens te verondiepen. Deze sloot is met een blauwe lijn C aangegeven in figuur 4.

Indien perceel G 1511 een landbouwbestemming houdt, zal sprake zijn van vernatting door het ondieper maken van de twee genoemde sloten. Bij het omvormen van het oostelijke deel van perceel G 1511 naar natuur is vernattingsschade niet meer aan de orde. Deze omvorming draagt dus bij aan het ecohydrologisch herstel van het natuurgebied Groot Zandbrink. Het effect hiervan kan zelfs worden vergroot. In combinatie met de natuurontwikkeling kan ook de noordelijke sloot langs de nieuwe natuur ondieper gemaakt worden. Deze sloot is met een blauwe stippellijn D aangegeven in figuur 4.

Op het eind van de te verondiepen sloot wordt een dam E geplaatst. Deze was gepland tussen de te verondiepen sloten C en D, maar kan door de natuurontwikkeling een stukje verder naar het westen geplaatst worden.

Natuurontwikkeling “Hoge Eng

Het perceel zuidelijk van natuurgebied Groot Zandbrink (kadastraal nr. Leusden G 1359 – meestal aangeduid als de Hoge Eng), is het kader van de EHS begrensd als nieuwe natuur. Dit betekent dat via de Subsidieregeling Kwaliteitsimpulsen Natuur en Landschap (SKNL) een aanvraag ingediend kan worden om dit perceel om te vormen naar nieuwe natuur. Deze omvorming is gewenst omdat het samen hangt met de maatregelen die in het kader van het ecohydrologisch herstelplan gepland zijn.

Eigenaar Landgoed De Boom is voornemens om via de SKNL regeling de omvorming van de Hoge Eng naar natuur aan te vragen, wanneer deze regeling weer wordt opengesteld. Een aandachtspunt daarbij is nog het na te streven beheertype. Het vigerende natuurbeheerplan (en ook het ontwerp natuurbeheerplan 2013) geeft rond Groot Zandbrink een indicatieve verhouding aan van twee beheertype: 50% beheertype N06.04 (vochtige heide) en 50% beheertype N10.01 (nat schraalland). Voor beide beheertypen zou normaalgesproken de bovenlaag afgegraven moeten worden. Op de Hoge Eng is dit vanuit de waterhuishouding oogpunt ongewenst en bovendien waarschijnlijk onhaalbaar in verband met archeologische waarden.

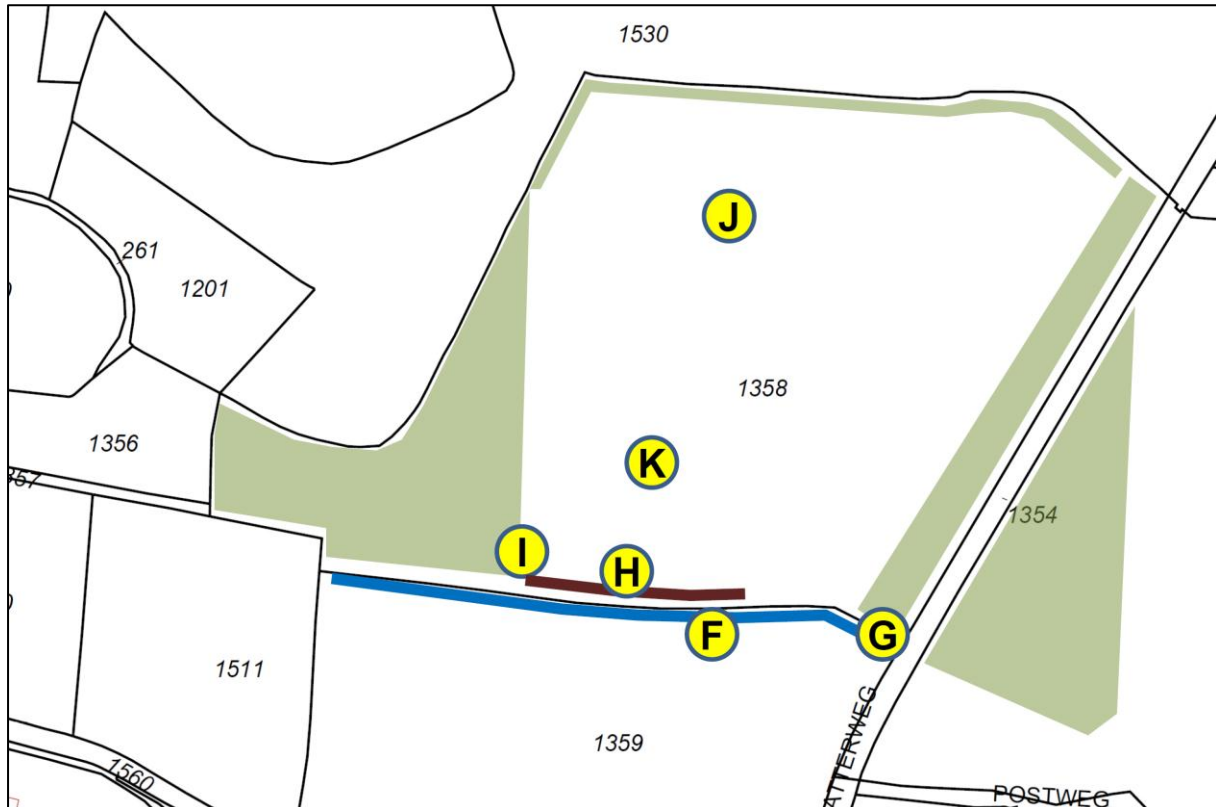
Een SKNL aanvraag voor natuurontwikkeling op de Hoge Eng zal waarschijnlijk gericht zijn op het realiseren van beheertype N12.05 Kruiden- en faunarijke akker.

Natuurontwikkeling op de Hoge Eng kan gefinancierd worden vanuit bestaande subsidieregelingen en komt dus niet in aanmerking als compenserende maatregel.

7. Hydrologische maatregelen natuurgebied Groot Zandbrink

Ook binnen het natuurgebied kan een deel van de maatregelen uit het ecohydrologische herstelplan uitgevoerd worden in het kader van het uitvoeringsplan. Dit geldt niet voor de reeds geplande en in hoofdstuk 4 beschreven maatregelen zoals het verwijderen van bos, het frezen van boomstobben, schonen van het ven en het omvormen van bestaand bos naar hakhout. Wel voorgesteld zijn de maatregelen die in figuur 5 met F t/m K zijn aangegeven en hieronder beschreven.

Figuur 5: Voorgestelde maatregelen binnen het natuurgebied

F: Verondiepen sloot

De sloot die tegen de akker (Hoge Eng) ligt, wordt sterk verondiept met 50 tot 60 centimeter.

G: Plaatsen regelbare stuw

Ter hoogte van punt G ligt een duiker onder de Asschatterweg waardoor het water van natuurgebied Groot Zandbrink kan worden afgevoerd onder de weg door in oostelijke richting. Hier wordt een regelbare stuw geplaatst.

H: Zuidelijke kwelsloot verondiepen

De kwelsloot langs de zuidkant van het natuurgebied, in de buurt van het meest waardevolle zuidwestelijk schraallandje, wordt ondieper gemaakt.

I: Dam plaatsen in kwelsloot

In de sloot wordt een dam gemaakt om de waterafvoer in westelijke richting te beperken.

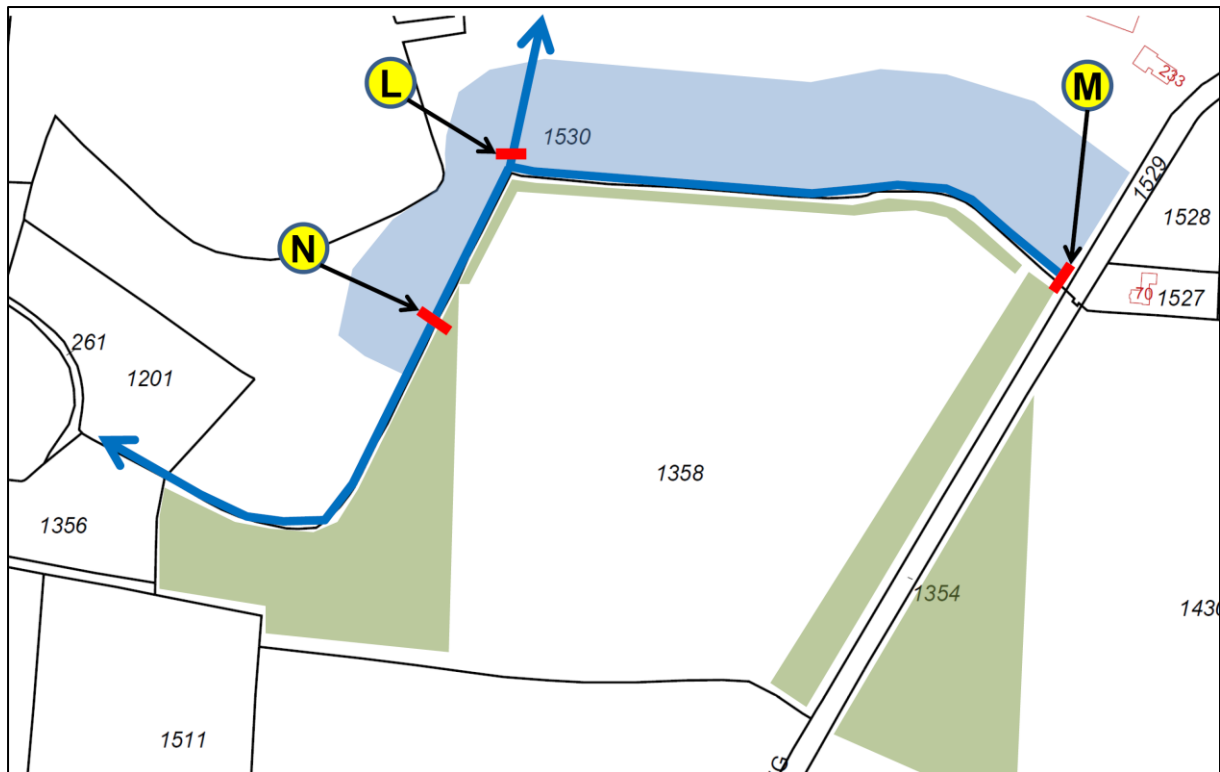
J: Plaggen bodem en boomstobben frezen

In een groot deel van het natuurgebied wordt in de nazomer van 2012 het bos verwijderd (zie figuur 2). Het wegfreen van de boomstobben is voor een deel tegelijkertijd gepland. Voor het plaggen van de bodem en een deel nog te frezen boomstobben zijn nog geen werkzaamheden gepland en gefinancierd. Deze kunnen als compenserende maatregel worden uitgevoerd.

K: Greppels dicht drukken

Op een aantal plaatsen in het gebied moet de afvoer van greppels dicht gedrukt worden. Deze locaties zijn niet exact op kaart aan te geven. Tijdens de uitvoering zal in het veld worden bepaald op welke plaatsen deze maatregel gewenst is.

Figuur 7: Voorgestelde stuwen aan de noordzijde en westzijde van het natuurgebied

Verhogen van het waterpeil in de randsloot is gewenst vanuit het oogpunt van natuurkwaliteit en verdrogingsbestrijding. Maar het heeft uiteraard een invloed op het landbouwkundig gebruik van het aangrenzende perceel. Dit perceel vormt de huiskavel van biologisch landbouwbedrijf De Riet en is geheel begrensd als nieuwe natuur (met geel aangegeven perceel in figuur 6). Volledige omvorming van dit perceel naar natuur conflicteert met het continueren van de agrarische bedrijfsvoering. Deze optie zou wel de gewenste verdrogingsbestrijding mogelijk maken, maar is vanuit landbouwkundig oogpunt onhaalbaar.

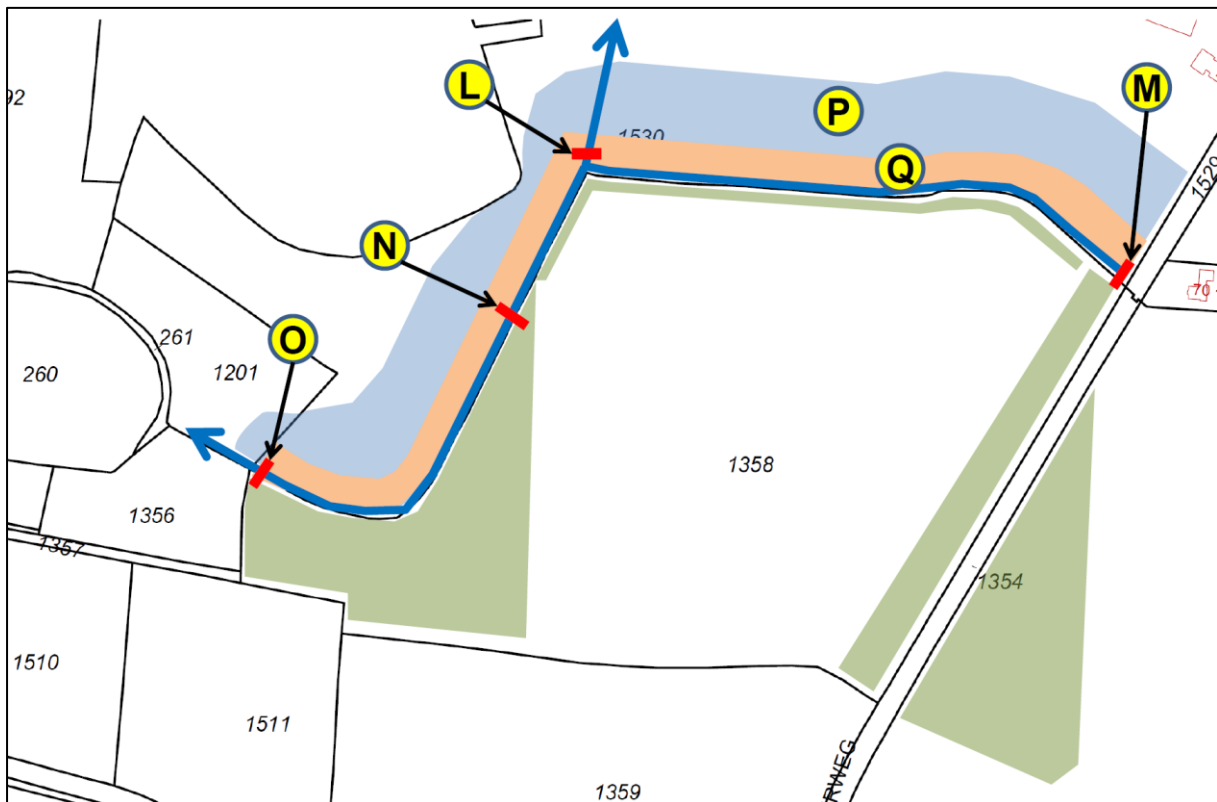
Een tweede optie die is verkend, is het plaatsen van de stuwen zonder verdere maatregelen of natuurontwikkeling. Het effect zal zijn dat extra vernatting optreedt in globaal de blauwe zone in figuur 7. Aangezien het perceel een volledige agrarische bestemming houdt, zal hiervoor compensatie moeten plaatsvinden. Technisch is dit mogelijk, mits er overeenstemming wordt bereikt over de vergoeding, maar het levert wel een complexe situatie op. Bij het reguleren van het waterpeil middels de stuwen is sprake van een afweging tussen de belangen agrarische productie en natuurkwaliteit. De onduidelijke status en bevoegdheid m.b.t. het peilbeheer is ongewenst.

Als derde optie is gekeken naar de mogelijkheid van gedeeltelijk natuurontwikkeling. Omvorming van het gehele perceel naar natuur is ecologisch gezien immers niet noodzakelijk mits de gewenste peilaanpassing kan worden gerealiseerd. Vanuit deze gedachte kan ook een strook van ca. 20 meter breed langs de noordkant en westkant van het natuurgebied worden omgevormd naar natuur. Dit is de strook waar het vernatting het meeste effect zal hebben op draagkracht en productie van de grond. Buiten de 20 meter strook is de grond hoger en zal naar verwachting het landbouwkundig gebruik, ook bij peilverhoging in de randsloot, goed mogelijk blijven. Binnen deze zone zal nog wel sprake kunnen zijn van enige vernatting. Hiervoor kan een eenmalige vergoeding voor waardedaling worden gegeven. Deze geldt dan voor de blauwe zone, met P aangegeven in figuur 8.

Het omvormen van een strook langs de perceelsrand geeft planologische helderheid. Het is zelfs mogelijk om de strook verder te verlengen naar de westzijde waardoor ook het waterpeil in de gehele randsloot aangepast kan worden. De geplande stuw hoeft dan niet bij punt N te worden aangelegd maar kan bij punt O worden gesitueerd. Daarmee kan naar verwachting een nog beter effect op de natuurkwaliteit worden bereikt.

Het resultaat zou zijn een natuurstrook lopend van punt M tot punt O in figuur 8. Deze strook Q van 20 meter breed is circa 685 meter lang zodat de oppervlakte aan natuurontwikkeling zou uitkomen op circa 1,37 hectare (grote schatting!). Let wel: dit is dus geen natuurontwikkeling die gefinancierd wordt in het kader van het fietspad. Het wordt mogelijk gemaakt via reguliere provinciale subsidies vanuit de SKNL-regeling. De uitvoering ervan is wel essentieel omdat het de aanleg van de stuwen mogelijk maakt.

Figuur 8: Maatregelen natuurherstel aan de noordzijde en westzijde van het natuurgebied

Het natuurdoel voor de 20 meter strook Q zal nader bepaald moeten worden. Net als bij het perceel dat in hoofdstuk 6.2. is beschreven, kan een keuze gemaakt worden tussen de

beheertypen Nat Schraalland en Kruiden- en faunarijk grasland. In het eerste geval zal de bouwvoor afgegraven moeten worden en zal een veel natter en moeilijker beheerbaar perceel ontstaan, met wel een hogere natuurpotentie. Zonder afgraven zal bij een verschrallingsbeheer gericht worden op kruiden en faunarijk grasland. Ook een combinatie is mogelijk.

Financiële consequenties

Voor de naar natuur om te vormen strook Q van ca. 1,37 hectare zijn provinciale subsidies beschikbaar vanuit de Subsidieregeling Kwaliteitsimpulsen Natuur en Landschap (SKNL). Vanuit deze regeling wordt de waardedaling van de grond vergoed, deze bedraagt 85% van de agrarische waarde van de grond.

Via de SKNL wordt verder 95% van de inrichtingskosten vergoed. Dit kan gaan om de kosten van het afgraven van de bovenlaag van de grond. Ook de kosten voor het leggen van dammen of het plaatsen van raster komen voor subsidie in aanmerking.

Zodra de SKNL regeling wordt opengesteld kan er door de grondeigenaar een aanvraag worden ingediend. De kosten van de natuurontwikkeling in strook Q komen dus niet ten laste van het budget voor de natuurontwikkeling ten behoeve van het fietspad.

Dit laatste is wel het geval voor de vergoeding die wordt geboden voor het vernatten van strook P. Dit gebied blijft immers landbouwgrond waarvan door vernatting de agrarische gebruikswaarde daalt. Het is moeilijk om voor de hoogte van deze vergoeding harde criteria te hanteren. De gemeente Leusden wil de afwikkeling via een eenmalige vergoeding voldoen zodat geen toekomstige verplichtingen blijven bestaan. Voorgesteld wordt om als uitgangspunt te nemen de regeling die Waterschap Vallei en Eem hanteert voor waterbergingsgebieden¹¹. De vergoeding hangt van de inundatiekans, de grondprijs in de regio en het feit of het gaat om een huiskavel of veldkavel. Voor een huiskavel in klasse 1 in het gebied Asschat zou de vergoeding € 9.375,= per hectare. Daarbij is uitgegaan van een gemiddelde agrarische waarde van de grond van € 60.000,= per hectare. Bij een correctie naar een grondprijs van € 65.000,= zou de eenmalige vergoeding op een bedrag van € 10.156,= per hectare worden gesteld. De oppervlakte van strook P is circa 2 hectare

Landbouwkundige overwegingen

Omvorming van strook Q naar natuur heeft tot gevolg dat de oppervlakte landbouwgrond op de huiskavel van het agrarische bedrijf wordt verkleind. Er is behoefte aan vervangende grond in het licht van de toekomstige ontwikkeling van het bedrijf. De gebiedsmakelaar vanuit het projectbureau SVGV is in het gebied actief met onder andere de kavelruil Modderbeek. Er liggen hier mogelijkheden voor compenserende grond. De gebiedsmakelaar zal er aandacht aan besteden bij de verdere uitvoering van het gebiedsproces een voorstel doen voor de concrete invulling van de grondruil (wellicht met enkele opties en scenario's).¹²

Het realiseren van de gewenste peilverhoging in combinatie met het ontwikkelen van een 20 meter brede strook nieuwe natuur langs de volledige noord- en westrand van het natuurgebied, wordt als meest kansrijke optie gezien. In plaats van een stuw bij punt N kan er dan een stuw bij punt O worden aangelegd, wat naar verwachting een extra positief effect heeft op de natuurkwaliteit.

Tot slot zal er bij de smalle doorgang net ten zuiden van punt L een stuk kavelpad aangelegd moeten worden omdat dit intensief bereden en door vee belopen zal worden.

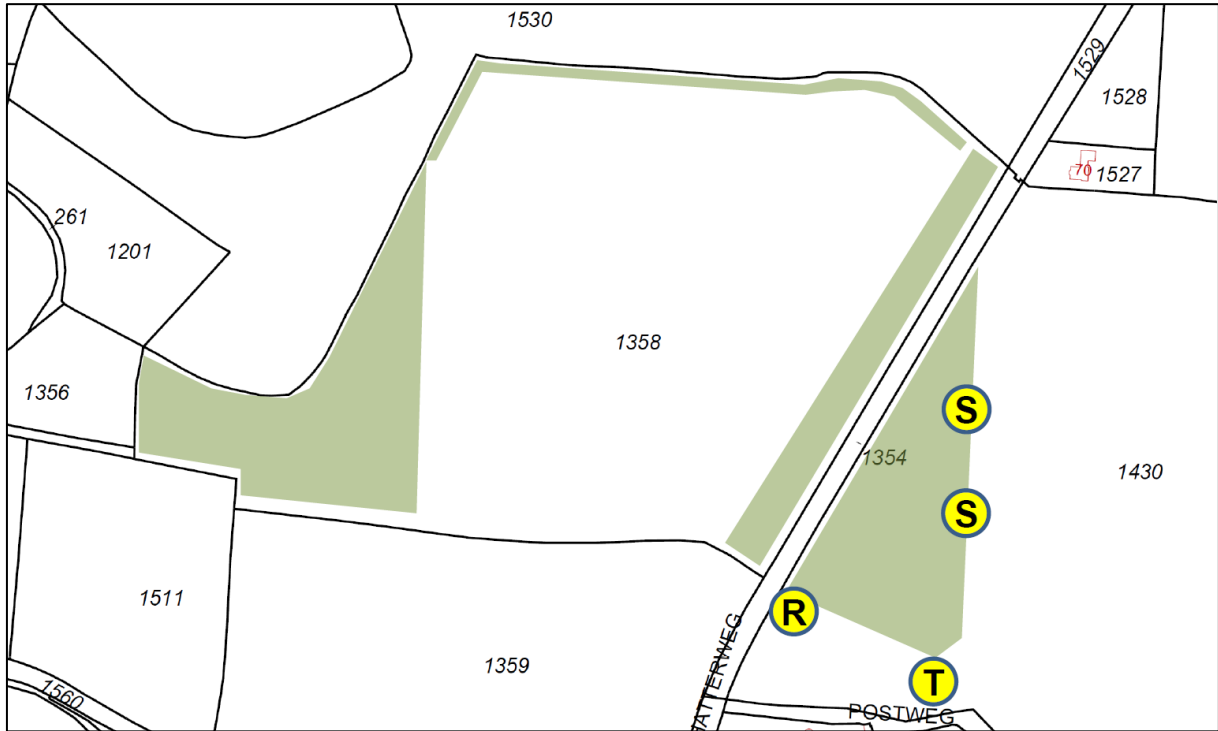
¹¹ Waterschap Vallei en Eem (2005), vergoedingsregeling waterberging.

¹² Dhr. S. Gloudemans (september 2012), n.a.v. gesprek met betrokkenen

9. Natuurontwikkeling ten oosten van Asschatterweg

Het ecohydrologisch herstelplan bevat ook maatregelen voor de het gebied ten oosten van de Asschatterweg. In figuur 9 zijn deze aangegeven.

Figuur 9: Maatregelen oostzijde

Ten oosten van de Asschatterweg ligt het bosperceeltje genaamd Puntbos. In het bos zijn rabatten aanwezig. Het loofbos is recent sterk uitgedund. Het landbouwperceel aan de oostzijde van het Puntbos (Leusden G 1430) is in het ontwerp natuurbeheerplan 2013 begrensd als nieuwe natuur. De daadwerkelijke omvorming is niet op korte termijn in beeld. Het perceel is waardevol binnen de landbouwstructuur van Landgoed De Boom.

In het ecohydrologisch herstelplan zijn aan de oostzijde de volgende maatregelen gepland:

- Bij punt R de aanleg van een regelbare stuw. Het is niet goed duidelijk wat het doel van deze stuw is aangezien aan de andere zijde van de weg (aan de andere kant van de duiker), ook een stuw gepland is.
- Bij de punten S is de aarden wal tussen het Puntbos en het landbouwperceel op twee plaatsen vergraven. De wal is er lager waardoor minder water wordt vast gehouden. Voorgesteld wordt de wal op deze plaatsen te herstellen en terug op hoogte te brengen.
- Bij punt T is een regelbare stuw voorzien om de waterafvoer in zuidelijke richting (via een duiker onder de Postweg door) te reguleren.

10. Maatregelen niet in uitvoeringsplan opgenomen

Zoals hiervoor beschreven zijn verschillende mogelijke maatregelen in beschouwing genomen. Voor de gekozen maatregelen is in hoofdstuk 11 een kostenbegroting opgenomen.

Voor de duidelijkheid ook een overzicht van onderdelen die niet in dit uitvoeringsplan opgenomen zijn:

Niet opgenomen zijn:

- a) Omvorming van de percelen B, C en D. Gekozen is immers voor perceel A.
- b) Ontwikkeling nieuwe landschapselementen. Gekozen is voor een oppervlakte nieuwe natuur via functieverandering van landbouwgrond.
- c) De voorgestelde maatregelen aan de oostzijde van de Asschatterweg. Het effect van deze maatregelen is minder direct dan van de maatregelen aan de westzijde. Bovendien is het effect pas optimaal als ook perceel G 1430 (deels) wordt omgevormd van landbouwgrond naar natuur. Dit is voorlopig nog niet voorzien.
- d) Maatregelen binnen het natuurgebied Groot Zandbrink. De provincie Utrecht heeft aangegeven dat deze vanuit andere middelen uitgevoerd kunnen worden (het plaatsen van stuwen in de randsloot valt wel onder het uitvoeringsplan).
- e) Omvorming van de Hoge Akker (perceel Leusden G 1359). Dit hangt wel samen met de andere maatregelen maar deze akker is begrensd als nieuwe natuur en de omvorming kan via de Subsidieregeling Kwaliteitsimpulsen Natuur en Landschap (SKNL) geregeld en gefinancierd worden.
- f) Omvorming van de 20 meter brede strook van het noordelijk gelegen landbouwperceel (Leusden G 1530). Ook dit is een maatregel waarvoor geldt dat het perceel is begrensd als nieuwe natuur en de omvorming via de SKNL geregeld en gefinancierd kan worden.

11. Kosten van de voorgestelde maatregelen

Maatregel	Kosten
A. Natuurontwikkeling perceel G 1511 ¹³	€ 55.250,=
A. Inrichtingskosten perceel G 1511 ¹⁴	€ 11.000,=
Natuurontwikkeling 0,28 ha op nog te bepalen locatie ¹⁵	€ 15.500,=
Inrichting van deze 0,28 ha	€ 3.500,=
B. C. D. F. H. Verondiepen diverse sloten	€ 4.500,=
G. L. O. Plaatsen drie regelbare stuwen	€ 17.500,=
Aanleg kavelpad in smalle perceelsdoorgang	€ 3.500,=
P. Vergoeding waardedaling landbouwgrond i.v.m. vernatting	€ 20.300,=
Plankosten en bestek	€ 8.000,=
Directie en toezicht	€ 6.500,=
Onvoorzien en nog nader te definiëren	€ 35.000,=
TOTAAL	€ 180.550,=

Er is een vrij ruime post opgenomen voor onvoorzien en nog nader te definiëren. De reden is dat er nog onzekerheden zijn m.b.t. de grondkosten en inrichtingskosten. Voor de om te vormen percelen landbouwgrond zal nog een exacte waardebeoordeling moeten plaatsvinden. Verder zijn de exacte inrichtingsmaatregelen nog niet bekend evenals de technische specificaties van de aan te leggen stuwen.

¹³ Op basis van 1,00 ha x € 65.000,= per ha x 85% waardedaling. Nadere waardebeoordeling nog nodig.

¹⁴ Uitgaande van een beperkt inrichting naar kruiden- en faunairijk grasland, met gedeeltelijk afgraven van de bouwvoor

¹⁵ Op basis van 0,28 ha x € 65.000,= per ha x 85% waardedaling. Nadere waardebeoordeling nog nodig.

Bijlage 1: Voorgenomen maatregelen in Groot Zandbrink¹⁶

(maatregelen door Staatsbosbeheer uit te voeren in nazomer 2012)

In oktober 2009 is het ecohydrologisch herstelplan voor Groot Zandbrink opgeleverd. Het is gericht op het vergroten van het areaal Blauwgrasland met basenminnende plantensoorten. Uit de studie volgt dat er goede kansen liggen. De kansen worden zelfs zo gunstig ingeschat, dat herstel van de condities waaronder Blauwgrasland met kalkmoerasedementen gedijdt tot de mogelijkheden behoort. Aan het uiteindelijke maatregelenpakket ligt een grondige landschapsecologische systeemanalyse ten grondslag waarin niet alleen de geohydrologie, het oppervlaktewatersysteem, de bodemkwaliteit en de vegetatieontwikkeling is betrokken, maar er ook uitgebreid studie is gemaakt van het landschap van Groot Zandbrink en directe omgeving.

Het herstelplan is tot stand gekomen onder begeleiding van Jolande Schuurman (projectleidster namens de opdrachtgever Provincie Utrecht), Arjin Vette (Provincie Utrecht), Ab Grootjans (Rijksuniversiteit Groningen), Almer Bolman (Waterschap Vallei en Eem), Eise Harkema en Allard van Leerdam (beiden Staatsbosbeheer).

Ingrepen in de lokale waterhuishouding in de laatste decennia hebben geresulteerd in verlaagde grondwaterstanden en slechts kortstondige aanwezigheid van basenrijk kwelwater in de bodem (lees wortelzone). Ook de toegenomen verbossing in de directe omgeving van Groot Zandbrink – wat goed te zien is op de luchtfoto's in figuur 8.2 en vergelijking met figuur 8.1¹⁷ – en daarmee een sterke toename van de verdamping, draagt bij aan lagere grondwaterstanden vanaf het voorjaar. Het herstel richt zich dan ook op drie aspecten:

- grondwaterstand verhogen;
- periode van invloed van hoge grondwaterstanden verlengen;
- toestroom van gebufferd kwelwater versterken.

Een combinatie van twee maatregelen kan hiervoor zorgen:

- omzetten van het bos binnen Groot Zandbrink en het bosperceel direct ten oosten van de Asschatterweg in korte vegetatie;
- sloten rondom het gebied verondiepen.

Door de ingrepen wordt in de winter de grondwaterstand hoger en kan er meer geïnfiltreerde neerslag via het eerste watervoerend pakket afstromen en opkwellen in de lage delen en langs de randen van het gebied. Dit uittredende grondwater kan door de passage van het watervoerend pakket zijn veranderd van samenstelling. Waarschijnlijk is dit water meer ijzer- en kalkhoudend geworden. Het effect van de gecombineerde ingreep is dat jaarrond de grondwaterstand met 0,3 tot 0,5 m wordt verhoogd. Door de verandering van bos naar een korte vegetatie wordt het uittredende grondwater met een goede kwaliteit niet voornamelijk door de bomen weggenomen, maar komt het langer in het voorjaar en delen van de zomer tot bij de wortels van de schraalgraslandvegetaties in de lage delen.

Op basis van de hydrologische berekeningen wordt geschat dat het oppervlak waar zich goed ontwikkeld Blauwgrasland kan ontwikkelen ten opzichte van het huidige oppervlak tot meerdere hectaren uitbreidt. Met name in de zuidwest- en zuidoosthoek van het gebied en de

¹⁶ Staatsbosbeheer, juni 2012. Notitie van dhr. F. Mijnten

¹⁷ Verwijzingen naar het rapport Ecohydrologisch Herstelplan

lage zone langs de westzijde tot in het noordwestelijk gelegen schraalgraslandje zal de toestroom van gebufferd en kalkrijk kwelwater sterk toenemen.

De maatregelen worden in twee fasen genomen. De eerste fase wordt zo spoedig mogelijk uitgevoerd. Deze plaats waar de maatregelen worden uitgevoerd staan in onderstaand kaartje.

Het gaat om:

- Regelbare stuwen plaatsen
- Watergangen afdammen
- Watergangen verondiepen
- Bos verwijderen in het centrale deel, waarna deels boomstobben frezen, vervolgens bodem plaggen
- Bos omvormen naar hakhout
- Ven opschonen
- Loofbos dunnen (reeds uitgevoerd)

VERDROGINGSBESTRIJDING GROOT ZANDBRINK

Uitvoeringsmaatregelen korte termijn

De stuwen worden gemaakt van niet-geïmpregneerd duurzaam hout.

De sloten worden verondiept met gebiedseigen grond die ter plaatse vrijkomt.

De bomen worden omgezaagd, uitgesnoeid en de stammen afgevoerd voor de verkoop. Het tak- en tophout wordt voorgesorteerd en vervolgens versnipperd. De snippers worden afgevoerd naar een energiecentrale. Daarna worden de achtergebleven takjes en strooisel tezamen met de bovenste humuslaag geklepeld. Deze losgemaakte bodem wordt met een graafmachine afgeplagd en afgevoerd naar (mais)akkers in de omgeving. Daar wordt het uitgespreid tot een maximale dikte van 10 cm.

De maatregelen met betrekking tot de beplanting worden door Staatsbosbeheer uitgevoerd, de maatregelen met betrekking tot de sloten door het waterschap. Met landgoed De Boom is overeenstemming bereikt over de maatregelen.

De vergunning wordt nu aangevraagd voor de eerste fase van maatregelen, dit gaat om:

- Bos verwijderen (ca. 5,6 ha)
- Boomstobben frezen (ca. 1,1 ha)
- Ven opschonen
- Omvormen bestaand bos naar hakhout (ca. 1,3 ha)

In de fase hierna worden de hydrologische maatregelen genomen, daarna wordt de humuslaag geplagd. Daarna zullen nog enkele maatregelen worden uitgevoerd die meer voorbereidingstijd nodig hebben

Bijlage 2: SNL Beheerpakketten

N10.01 Nat schraalland

1.1 Algemene beschrijving

Nat schraalland is, net als Vochtig hooiland, zeer oud boerengrasland. Nat schraalland is echter minder productief en de bodem is heel slap. De graslanden zijn daardoor slecht toegankelijk, ze kunnen 's winters onder water staan maar zullen 's zomers oppervlakkig uitdrogen. Door jaarlijks te hooien blijft het voedselarme karakter behouden. De variatie in de graslanden is groot. Blauwgraslanden en kleine zeggenvegetaties worden tot nat schraalland gerekend. Hiermee in mozaïek voorkomende dotterbloemhooilanden en veldrusschraallanden worden ook tot nat schraalland gerekend.

Nat schraalland kwam in het verleden algemeen voor in de grote veengebieden van Friesland, Holland en Utrecht. Uit oude beschrijvingen blijkt dat het ging om een combinatie van blauwgrasland met zeggenvegetaties. Deze blauw getinte graslanden kwamen voor met door pijpenstrootje, moerasstruisgras of echte witbol gedomineerde graslanden. Daarnaast komt nat schraalland voor in beekdalen en op de veengronden tussen binnenduinrand en oude strandwallen. In Oost Nederland komen bijzondere vormen voor in lage slenken van heidevelden die geleidelijk uitlopen in

bovenlopen en in droogdalen van de stuwwallen. Ook in de beekdalen van Heuvelland en van Noord Brabant komen, onder invloed van zeer baserijk grondwater, afwijkende en bijzondere vormen voor van nat schraalland. In beekdalen staan nat schraalland vaak onder invloed van toestromend grondwater, in de laagveengebieden gaat het echter om de combinatie van hoge grondwaterstanden, tijdelijke inundaties met gebufferd schoon oppervlaktewater of wat beter gebufferde bodems. Vaak zijn de bodems matig zuur, maar omdat nat schraalland zeer gevoelig is voor verdere verzuring is de aanwezigheid van bufferstoffen, die verdere verzuring voorkomen, van essentieel belang. De vegetatie is kruiden- en zeggenrijk en vormt overgangen naar rietland, heide of struweel. In de graslanden zijn vaak kleine verschillen in hoogte, in laagten blijft water langer staan op overgangen naar iets drogere gronden kunnen heischrale graslanden en heiden voorkomen. Juist deze gradiënten maken het type zeer soortenrijk.

Nat schraalland kan rijk zijn aan zegge (blonde zegge, blauwe zegge, geelgroene zegge, vlozege, tweehuizige zegge), en orchideeën (brede orchis, rietorchis, gevlekte orchis, vleeskleurige orchis, moeraswespenorchis). Karakteristieke dagvlinders zijn zilveren maan en pimperlblauwtje. Een aantal van nat schraalland afhankelijke vlinders is in ons land helaas verdwenen. In overgangen naar kalkmoeras kunnen groenknolorchis, vetblad of parnassia voorkomen. Nat schraalland is door de rijkdom aan zeldzame soorten van groot Europees en nationaal belang. Blauwgraslanden zijn beperkt tot een klein gebied aan de Atlantische kust van Europa. Nat schraalland komt vaak in oude, maar vaak kleine reservaten voor en zijn daarom zeer gevoelig voor ingrepen in de omgeving. Het nat schraalland van de oude strandwallen en het laagveen is vrijwel verdwenen. In een aantal

beekdalen is de situatie iets beter door het toestromen van grondwater. Verdroging, verzuring en vermesting zijn de belangrijke bedreigingen voor nat schraalland.

1.2 Afbakening

- Nat schraalland omvat blauwgrasland, kleine zeggen- en kalkmoeras. Dotterbloemhooilanden en veldrusschraallanden in beekdalen en boezemlanden kunnen ook tot dit type gerekend worden als ze in combinatie met de eerste drie vegetatietypen voorkomen.
- Komen dotterbloemhooiland en veldrusschraalland zonder blauwgrasland, kleine zeggen- of kalkmoeras voor, dan in de draagkracht van de bodem wat minder slecht en worden ze tot vochtig hooiland gerekend.
- De graslanden komen voor op voedselarme, matig zure tot basische bodems die gedurende de winter het waterpeil tenminste op of rond het maaiveld hebben (0-20 cm. benedenmaaiveld) en 's zomers slechts oppervlakkig uitdrogen. De bodems zijn vanwege het natte karakter weinig draagkrachtig.
- In Nat schraalland komen tenminste enkele karakteristieke soorten voor: blonde zegge, vlozegge, sterzegge, tweehuizige zegge, knotszegge, blauwe zegge, waterdrieblad, draadrus, melkviooltje, , spaanse ruiter, gevlekte orchis, moeraswespenorchis, klokjesgentiaan, welriekende nachtorchis, klein glidkruid, brede en rietorchis, vleeskleurige orchis, blauwe knoop, moerasstreepzaad, addertong, harlekijn, adderwortel, kleine valeriaan, moeraskartelblad, welriekende nachtorchis, parnassia, vetblad.
- Het beheertype wordt jaarlijks gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd.

Voorbeeldgebieden: Wijnjeterperschar, Ûnlan fân Jelsma, de Oude riet, Elperstroom, Drentse Aa Lieverense diep, Weerribben, Wieden, Veerslootslanden, Luttenbergerven, Mosbeek, Punthuizen, Stelkampsveld, De Bruuk, het Binnenveld, Meeuwen- en Allemanskamp, Laegieskamp, Abbestede, Limmer die, Ronde venen, Langstraat, Dommeldal, Urkhovense zegge, Merkse en Kathager beemden.

N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland

1.1 Algemene beschrijving

Kruiden- en faunarijk grasland omvat graslanden die kruidenrijk zijn, maar niet tot de schraallanden vochtig hooiland, zilt grasland en overstromingsgrasland of glanshaverhooiland behoren. De vegetatie kan behoren tot allerlei verbonden van graslandvegetaties; ondermeer kamgrasvegetaties of de meer algemene witbolgraslanden. Diverse soorten ruigte en struweel kunnen in dit grasland voorkomen. Het grasland wordt

meestal extensief beweide of gehooide en niet of slechts licht bemest. Het beheertype Kruiden- en faunarijk grasland kan voorkomen op diverse bodems van vochtig tot droog en heeft doorgaans een (matig) voedselrijk karakter. Kruiden- en faunarijk grasland komt in vrijwel alle landschapstypen voor. Toch is het areaal de laatste veertig jaar enorm afgenomen door de gangbare landbouwpraktijk: sterke bemesting gecombineerd met periodiek doodspuiten van de grasmatten en opnieuw inzaaien

met hoog productieve grasvariëteiten. De meeste overgebleven kruidenrijke graslanden liggen in overhoekjes van het agrarische gebied of komen voor in natuurgebieden. Daar kan kruidenrijk grasland een tijdelijk fase zijn als de benodigde abiotische omstandigheden voor schraallanden niet of nog niet gerealiseerd kunnen worden. Kruiden- en faunarijk grasland wordt bij een goede kwaliteit gekenmerkt door variatie in structuur (ruigte en plaatselijk struweel, hogere en lage vegetatie) en een kruidenrijke graslandbegroeiing die rijk is aan kleine fauna. Gradiënten binnen (grond)waterpeil en voedselrijkdom zorgen voor diverse vegetatietypen.

Kenmerkende of bijzondere soorten van schralere beheertypen ontbreken grotendeels binnen Kruiden- en faunarijk grasland, maar graslanden zijn vaak wel rijk aan minder zeldzame soorten. Het type is o.a. van belang voor vlinders en andere insecten, vogels en kleine zoogdieren

1.2 Afbakening

- Het betreft grasland, de grasachtigen (monocotylen) zijn dominant, maar kruiden (dicotylen)
- en mossen hebben een oppervlakteaandeel van tenminste 20%
- Er wordt geen bemesting toegepast, met uitzondering van ruige stalmest (max. 20 ton per ha per jaar) of bekalking.
- De graslanden zijn niet tot andere beheertypen te rekenen (zie afbakening andere graslanden).
- Vrijwel jaarlijks in winter en voorjaar langdurig overstroomde weilanden worden niet tot dit
- beheertype maar tot Zilt- en overstromingsgrasland gerekend

Voorbeeldgebieden: Malpiebeemden, Bommelerwaard-west, Ryptsjersterpolder.